

La cripl ziplèda

Te n paesc amez ala montes vivòvel dan truep ani na familia che fova scialdi puera. La pitla cèsa cun stua, standegun y suaut, fova fata s' ò duta de mur, y dedoravia blancia paròvela frèida d'invièrn, sciche la nèif y i crèps curi. Via per l di fumova d'invièrn feter tresora l gran ciamin, èrt su per l'ela de tèt contra l bosch. Chèsc ulova di che te cèsa fòvel vita y ciaut, nce sce tla sèires plu scures da d'invièrn scialdi mé ntèur mur de stua via. La familia de Michiel y Lena fova mé a fit te chèsta cèsa sèula dlongia l bosch y bēndebò dalonc da na capela y n luech da paur. L patron fova n senièur de Milan che ne n'ova deguna remescion per la familia de Michiel y ova drito zeche da se lamenté, nce l fit ti auz~vel uni ann depl ò nchin a ruvé belau ala stèiles. Per la tré inant y per avèi mpue de grosch per cumpré l pan da uni di, jiva Michiel a lauré tl bosch tla ujinanza.

Doi ani dant, da Unissant, ova Lena metù al mond si prim mut y ti ova metù inuem Iorz.

Iorz chersciova docà y giapova cun cin' ani na pitla sor. Chèsc se lecurdova Iorz per duta la vita: amez al instà, canche i dis fova lonc y ciaudins durmiva l'oma dis alalongia sun ban' da furnel, sambèn - sciche èl èssa capì permò plu tert - ajache a dis dassòvel nascer la pitla sor.

Uni ann univa l tēmp da Nadel y per Michiel l t'mp da se n stž ert: dut l luech njeniova cà criples, scicova sù lēns da odla te stua cun d'uni sort de vètes y codles y i mutons fova dis alalongia de bona ueia y cun i uedli lucēnc. L Bambin Gejù fossa inò unit y ti èssa purtà pachetli da culèur y d'uni sort dla mièur deuciar“es: sondles, ciculates, tēurtes. La familia de Michiel pudova se semiè dut chèsc y te vel' mumēnc - canche la fede per l gran mistèr da Nadel tluciva - fova pere y oma descunselei.

De chèsc se n ova ntendù na familia nēubla dl luech, si cèsa fova la m^jera dlongia dlieja y la se cruziova bele da vedlamēnter incà de fé sù l lēn da Nadel sun plaza de dlieja. "Chèst ann ti fajons na legrèza al pitl Iorz y ti scincon da Nadel na cripl ziplèda!", dijova Cherubina, la lava di nēubli de Pincia. Nsci jìvela a tachelné en ueia de Nadel pra porta dla cèsa blancia dlongia l bosch y ti purtova n gran pachetl a Iorz, a si pitla sor y si genitores. Iorz ne cherdova nia a si uedli canche l despuchenova òra de tei pitli pachetli fac ite mo n iède cun papier brum da stèiles ghièles. Pona, zēnza trieva, desfajòvel do y do duc i pachetli y nsci unìvel a lum mandl do mandl, l musciat, l bo y n tlap de biesces blancs. "Na cripl ntiera...", l stajova finalmēnter chiet, cun la bocia daviërta, ti cialan fit ala figures despuchenedes òra y cuncedes vìa nsci a cajo una dlongia l'otra via per fonz de stua. "Pitl Iorz, l mancia mé la stala, ma chēla ies dessegur tu bon de te pastelné adum coche te la ues...", à dit la landa dut da catif unida dal paesc. Iorz ne fova nia bon de lascé de ti cialé ala figures dan èl, l ne fova nia bon de rengraziè, mé Lena y Michiel ne n'ova nia paroles assé per la scincunda che plajova tan y ova purtà n bel tòch de Nadel te cèsa y tla familia da na gran stēnta.

Canche Iorz ova diesc ani, suzedòvel en na sèira de utober che l pere ne ruvova nia a cèsa do l lèur. L'oma Lena stajova ert, pra cēina f~vela tan sēurapensier y stajova cun festide che si bocia ne se giauriva no per maiè no per cunté velch. I doi mutons Iorz y Soreghina ne sentiva nia pea cun si oma, ma se n jiva ora de stua y su suaut te si majon. Ma l'oma pensova ala piecia desgrazia, mei ne l'ova si uem lasceda da sèula nianca no una na sèira te duc chisc ani che i fova deberièda. L tēmp ne passova nia, suaut tumblova i mutons, bonamēnter sautovi da n liet al auter, ma pona ngali unìvel chiet dloncora y chèsc drucova mo deplù sun la oma y ne ti cunzedova ai pensieres nianca no n secunt per se chieté jù. Chèsta nuet fova stata la plu longia nchin ntlèuta, do che la mēnt fova sauteda da n piz al auter, sbriscian y culetan sotsèura, danter freschèza y confujion. Pernanche l fova di, se giauriva la porta de

cèsa y Lena sautova debota de vièrs dl paesc. Sun streda ne n'ancuntòvela deguni, tl luech tachelnòvela pra porta de colonia. "Senièur curat, senièur curat!" T'insom al gran porte lerch audiven pona nce vares, l'usc se giauriva n fregul y l cucova òra la cuega cun l mus dut da runfles y bele bëndebò ti ani y damandova: "Chi disturba pa bele da chëst'èura?" Lena cialova òra dut spriguleda y si uedli tucova fit la cuega: "Iel pa suzedù zeche, dijëme ma, cie sà pa seni'ur curat de mi uem?" "Lena, per amor de Die...", univa la usc dl curat da port'ora, l'usc se giauriva deplù y il— fòvel nce bele dedite da porta cun i braces spanei. "Lena, ce desgrazia, ma priède Chël Bel Die do aiut!" Y Lena lessù: "Dijëme, ulà ie pa Michiel?" L curat nviova Lena a unì ite, la tulova sota n brac y la fajova senté sun n stuel amez a porte. "Michiel se à giapà inier domesdì n tram sun l piet, l ie tumà dojù y à batù l cè sun n sas y pona ne se 'l plu muet", à dit senièur curat. "Iel pa mort, dijède, iel pa mort?", damandova l'èila. "Ti uem ie un' menà mo nsëira te zità dal dutor, l unirà bon, speron!" "Oh, Santa Maria, co feji pa a paiè l dutor, nëus on pu na tel stënta...", dijòvela cun n drè spavënt, ma ie pona bona de mucé da chësta realtà, "possì pa jì a l crì, ie vede bele duman te zità..." "A l crì posses jì canche te ues, ma drè tan prësc ne ruveràl pa nia a cèsa." La splaièdes de Michiel ie states tan grandes che n à messù l'uperé ala rëpes che se ova rot y manaciova i fuieies.

Canche Michiel fova n iède stat ora de pericul, àl metù man de pensé zënza pesc a si situazion. "Chi paierà pa duc mi debic... che Idie o zachei me jude!"

Do doi enes ova Michiel pudù fé fagot y tò cumià dal dutor de zità. L dutor savova che si paziënt ne n' ssa nia abù da tò cà n dinel da l paiè. Nsci òvel dit ntan che l ti tucova la man per l saludé: "Assudèi Michiel, va mé a cèsa a te varì òra, ie vënie a te crì n iède o l'auter, pona se la fajons'a bën òra!"

Nsci passova l'autonn y Nadel univa for plu daujin. Michiel fova varì defin y ova bele inò scumencià a jì te ch'i bòsc. Sciche uni ann ova Iorz y Soreghina sentì scialdi abenëura l Nadel pensan ala cripl y al pitl lën da sciché sù te piz de stua. "L Nadel da chëst ann sarà l plu bel, dantaldut per mé!", dijova tresora l'oma bele da nuvëmber incà. N ueia de Nadel se njeniova pona duc per la festa... Mé un nia y chël tachelnova sun l plu bel domesdì pra porta de Michiel. A giaurì fova jì Iorz, nce sce l ova n drè note a njeniè la breies per cunc'Z'ra la cripl y l mustl per fé l pra.

"Puh, l vën mi bon dutor...", dijova Michiel cun marueia l'udan cucan da porta ite cun na tascia chedra foscia tla man drëta. A Michiel ti t—mel pona nce riësc ite ciuldì che l dutor fova unit a l crì. L dutor fova unit da Michiel dantaldut per fé cont y fé via per la prestazions y l'albiërch do che èl se ova fat n drè mel ntlëuta. Sun na tela ti fova pona passeda la bona ueia y unfat ti iela jita a Lena, la conta dl dutor ne fossi mei stac boni de paiè, chësc savova duc. Ntan che n se la cuntova de chësc y de chël, per ti mucé ai conc, se ntupova l dutor ite te stua y udova la bela gran cripl de lën cunceda via sun feter na gran lerch sota autere ite. "Puh, ce bel ambiënt da Nadel che èis tlo, nsci scì che n sënt l Bambin Gejù, de chi ie pa chësta cripl?", èl ti cialova ai doi mutons che mbruciova mo s' la sief ntëur ala brëia dla cripl via permez ai parëies de stua. "Chësta cripl ie mia, mé mia," dijova adaut y mpue dala superbia Iorz y pona lessù, " anda Cherubina me l'à scincheda, canche fove pitl!" L dutor ne respundova nia sun na tela y jiva ora te cësadafuech, ulache l fova da sèul cun Michiel y Lena. "Cie fajons'a pona? Michiel, ie esse na bona pruposta, sce tu me des la cripl, pona possì nce vester a una cun té!" Michiel ne ntendova nia riësc, pensova mo n iède, 'l ova ntendù drët, l dutor ulova avèi la cripl, pona fossa i debic stac paièi via. Michiel giapova na rie ciera, ma dal'otra pert pensòvel che afar ie afar y che na cripl èssel bën inò pudù giapé nzaul per Iorz, sce n cajo ti n èssa èl zioplà una. èl ti tucova la man al dutor y dijova lessù: "Jide mé te stua a s'la puchené ite pò!" L jiva te stua, ti cialova n ultim iède ai mutons

cun la mans che fuiova tl mustl y ti mandli y dijova pona:"Mutons, lascème mé fé mé", y dut mbusià òvel bele l prim paster dala biesces te na man y l fajova sparì te na gran scatola ficeda sota la cripl ite. Te stua univa Ēën ìte Michiel y ti dijova ai mutons:"Iorz y Soreghina, l dutor puchenerà ìte la cripl y s'la tulerà pea, nëus n giapon nŌautra, povester mo plu na bela!" I mutons ne capiva nia, si uedli ne se destacova nia dai mandli y dal dutor che se spazova, ma l pere i tulova pra la mans y i fajova jì ora de stua. Pona audìven nce bele te porte i prim gran bredli y:" Co pa nsci oma che l pere a vendù mi cripl?" Per Iorz ne f—ssel nia plu stat Nadel chëst ann. La stala cun l mustl ntëurvìa fova ueta y dut tralasceda te piz de stua bel sota l'autere njeni[^] s ʎ. Tl auter piz dedite da usc, vardova l lën scicà sù cun cëiresc y vëtes da culëur. Mpo ti cialova Iorz dan jì a Maduïnes cun gran desplajëi a si cripl zënza mandli, zënza pastri y zënza biesces. Si uedli univa moi. èl fova dut tragujà y se jenudlova jù dan si paesaje vërt y la stala. I cëiresc dl lën da Nadel se destudova un ndolauter. "Ce dala miseria che son, ma bonamënter ie Gejù nasciù te duta chësta gran stënta. Gejù à ënghe sciche ie, n pere y na oma, zënza mi pere ne pudëssel nianca no vester Nadel y ie é pudù judé a l varì, ie pa chësc Nadel?" Chësc pensòvel. Pona tumova la prima gran legrima sëura sief dla cripl "te, y ju sun na zopa de mustl. Te n iède se giauriva l'usc de stua y l pere univa ìte cun na gran lintiërna tla man. "Sé bën che ne te es mo nia durmì nsnuet, tosc iel da jì a Maduïnes..." L ti lunova ados a Iorz y se jenudlova jù dlongia d'ël. "L me displej, Iorz, ma dut l bën unirà retù tla vita, de gra che te es pudù judé ti pere!" L auzova la lintiërna da fonz su tla cripl per luminé l mus de Iorz. "Ce dala miseria che chësc Nadel ie, na cripl zënza mandli!" La lintiërna luminova mpue dut l paesaje crià dai mutons, sëura i coi ruvova l linëus, do i coi se auzòvel de gran dumbr[“]es, che balova sun l drap dl firmamënt. Te chësc chiet audìven mé i sus< de Iorz y pona regurova nce ora di uedli dl pere de gran gotes. "Mpede l bambin metons la lintiërna te stala", dijova pona sustan Iorz y cunselova nsci l pere - tant che l fova bon cun chësc puech. L pere destrajova òra si brac, piova ìte y auzova si gran lintiërna nchin dan la gran stala. I raies ruvova nchin tl ultim cianton dla stala. Sën levova Iorz te n iède su mpe y barbutova:"Oh, cie iel pa caïte?" L ova bel mpont udù che te cianton dla stala de Betlehem fòvel vel' figura. L se destrajova nchin sun la pizes di piesc y cucova fit nchin ite pra crinia. L udova cun gran spavënt y legrëza Gejù Bambin, Santa Maria y Sant Ujep, daujin pona l musciat y l bo. "Pu, caïte iel mo la figures, cëla menadrë, l dutor ne les à bonamënter nia ududes!" Michiel ne cherdova nstës nia y messova destré l col per udëi sce l fova vëira, cie che Iorz dijova. "Bel depaca, nce nosta cripl à l Bambin Gejù!" La legrëza che pere y mut ova te chël mumënt descedova duta la cësa, tosc fova nce l'oma y Soreghina che pudova udëi l miracul. "Tan dala miseria ne fòvela pa nianca no chësta cripl, plu dala miseria messova vester chëla dl dutor zënza l Bambin,Ó dijova Iorz, "y ce de bon cuer che l dutor ie stat, ala fin nes à èl fat la plu bela scincunda nes lascian tlo la Sacra familia.

L suzedova for mo miraculi en la Santa Nuet!"